

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์และการจัดการป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมตามหลักภูมิสังคม ของบ้านผาแมว ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง โดยการใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม

ผลการศึกษาพบว่าชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ทางตรงเพื่อเป็นแหล่งอาหาร ได้แก่ เห็ดป่า พืชผักป่า ผลไม้ป่า สมุนไพร และสัตว์ป่า เป็นจำนวน 29 25 37 47 และ 114 ชนิดตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าได้ใช้พื้นที่ป่า ที่อยู่อาศัย เครื่องเรือน เครื่องมือเครื่องใช้ทางการเกษตร สารกำจัดแมลง เลี้ยงสัตว์ และสร้างอาชีพขายของป่า ทางอ้อมเพื่อเป็นแหล่งสร้างความสมดุลทางธรรมชาติ ดันน้ำลำธาร และ ป้องกันภัยพิบัติจากธรรมชาติ รวมถึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน ตลอดจนเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนในมิติทางด้านสังคม วัฒนธรรมและจิตวิญญาณ ชุมชนได้ตระหนักร่วมกันที่จะจัดการป่าชุมชน โดยร่วมสร้างเป็นแผนยุทธศาสตร์การจัดการป่าชุมชนขึ้น ประกอบด้วยกิจกรรมที่อยู่ภายใต้ยุทธศาสตร์นี้จำนวน 14 กิจกรรมและมีโครงการนำร่อง 1 โครงการ รวมถึงการคาดหวังในการจัดการป่าให้เป็นห้องเรียนเพื่อศึกษาธรรมชาติในรูปแบบของการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ป่าเพื่อการศึกษาและการท่องเที่ยวในชุมชนขึ้นในระยะเวลา 5 ปี ซึ่งการใช้ประโยชน์และการจัดการป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมตามหลักภูมิสังคมของหมู่บ้านแห่งนี้ สามารถสร้างเป็นรูปแบบภูมิสังคมของบ้านผาแมว ประกอบไปด้วยลักษณะภูมิศาสตร์ คือ ทรัพยากรดิน น้ำ ป่าและลักษณะภูมิประเทศทางทางด้านสังคมศาสตร์ คือ ชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ ดำเนิน ประเพณี การตั้งถิ่นฐาน องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรมการกินอยู่ เหตุการณ์การต่อสู้ด้านการจัดการป่า ค่านิยมจิตใจ จิตสาธารณะ สภาพทางเศรษฐกิจ รวมถึงการปกครองหมู่บ้านและวิกฤตทางสังคมกับสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการสร้างเครือข่ายร่วมกับคนภายนอกชุมชนทั้งภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และเอกชน เป็นต้น

ในท้ายที่สุดความรู้ที่ได้จากการวิจัย คือ คนที่สามารถอยู่ร่วมกับป่าในรูปแบบป่าชุมชนและลักษณะทางภูมิสังคมในชุมชนแห่งนี้ สามารถเชื่อมโยงถึงการจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมเป็นการแสดงออกมาซึ่งการนำระบบคุณธรรมและจริยธรรมมาใช้ในชุมชน สำหรับการเรียนรู้ถึงความสัมพันธ์ของคนกับป่าก็คือการสร้างความรู้ทั้งเชิงกว้างและเชิงลึกให้เกิดขึ้นในชุมชนอย่างใดก็ดี การใช้ประโยชน์จากป่าอย่างมีคุณค่าทั้งทางตรงและทางอ้อมนี้เองคือชุมชนได้รู้จักความพอประมาณ ภายใต้กรอบของกฎ กติกาที่ชุมชนกำหนดขึ้นเองอย่างมีเหตุผล จนนำไปสู่การร่วมจัดการป่าให้มีความสมดุล เปรียบเสมือนการสร้างภูมิคุ้มกันไว้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นการแสดงออกถึงการรู้ รัก สามัคคี รวมทั้งสร้างเป็นความเข้มแข็งในหมู่บ้าน ตลอดจนการร่วมรับผลประโยชน์จากป่าก็ยังส่งผลต่อด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมในชุมชน กระบวนการเหล่านี้ที่เกิดขึ้นจึงมีความสอดคล้องและสนับสนุนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

The objective of this research aimed to study the geosocial based of community forest management and utilization by Baan Pha Maeo community in Hua Suea Sub-district, Mae Ta District, Lampang Province. The Participatory Action Research (PAR) was used in this study which was the combination of the Participatory Research with the Action Research.

The results of this study showed that local utilized both direct and indirect ways of community forest. Direct utilization included food (mushroom, wild vegetables, wild fruits, medicinal plants and wildlife for 29, 25, 37, 47 and 114 species, respectively) firewood, charcoal, housing instruments, furniture, agricultural tools, pesticides, animal husbandry and selling of forest products. The indirect utilization included the balance of ecological environment and river, natural disaster preventing, tourism promotion and strengthening the community to be a social, cultural and spiritual center. The local people realized that community forest management was the most important activity by formulating the strategic plan management. The strategic plan comprised 14 activities with one pilot project. The local people also expected the community forest to be a classroom for nature study within 5 years. The utilization of community forest and participatory management based on the principle of geosocial based of Baan Pha Maeo village could be in the form of geosocial based. This comprised geographic characteristics as follows: soil resource, water resource, forest and topographic condition on social science such as race, history, legends, traditions, settlement, body of knowledge, local wisdom, beliefs, religions, forest management struggling, value, economic condition, village ruling, social crisis, environmental crisis, networking private organization development, etc.

Knowledge obtained from this study was that humans living with the forest in the form of community forest could connect with just benefit allocation. For learning of the relationship between humans and the forest, it was the creation of knowledge both in the wide and deep aspects occurring in the community. However, utilization of the forest both direct and indirect ways could make local people realize the moderacy under the rules and regulations set by the community. This led to the participatory management of the community forest which was like the creation of appropriate immune. Besides, it implied learning, unity and strengthening of the community. Local people could share benefits of the community forest which led to the improvement of economy, society, technology and environment in the community. Therefore, these occurred processes supported and conformed to the philosophy of sufficiency economy.